

Е. Зоценко, асп.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ НА УКРАИНСКИЙ РЫНОК АКЦИЙ

В статье рассмотрены вопросы влияния процесса глобализации на украинский рынок акций. Исследованы основные тенденции глобализации мирового рынка акций. Дана характеристика ключевым элементам функционирования рынков акций ведущих стран мира. Выделены основные факторы, влияющие на уровень развития национальных рынков акций. Определен ряд проблем, которые деформируют и сдерживают повышение роли рынка акций Украины в процессе распределения капитала.

Ключевые слова: рынок акций; фондовый рынок; глобализация; интеграция; корпоративное управление.

O. Zotsenko, postgraduate student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

GLOBALIZATION IMPACT ON UKRAINIAN MARKET OF SHARES

The paper examines the impact of globalization on the Ukrainian market of shares. Main trends of globalization of world share market are analyzed. The study highlights key elements of the operating share markets of the world leading countries. The research investigates main factors that affect on the level of national market of shares. The findings trace out a number of problems that hinder and distort the role of the Ukrainian share market in capital allocation.

Keywords: market of shares; stock market; globalization; integration; corporate management.

JEL E17
УДК 332.834.4:004.358

О. Клепікова, канд. екон. наук, доц.
Одеський національний політехнічний університет, Одеса

МОДЕЛЮВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Стаття присвячена питанням розробки маркетингової стратегії страхової компанії з використанням основних засобів математичного моделювання структури. Розроблено алгоритм розрахунку коефіцієнта "ймовірність придбання страхового полісу", який акумулює вплив чинників, пов'язаних із особливістю надання страхових послуг та фінансовою діяльністю страхової компанії.

Ключові слова: страхова компанія, маркетинг, стратегія, теорія графів, імітаційне моделювання.

Постановка проблеми. В умовах посилення відкритості української економіки все більшої актуальності набувають питання конкурентоспроможності українських страхових компаній. Страхові компанії, в сучасних умовах ринку, самостійно будують свою фінансово-економічну політику і концепцію розвитку, розробляють і пропонують на ринку нові страхові продукти, встановлюють і регулюють ціни на страхові послуги, проводять операції із тимчасово вільними коштами на фінансовому ринку, розраховуються з клієнтами по виплатах страхових сум і відшкодувань, з бюджетом і позабюджетними фондами, з партнерами із співстрахування і перестраховування, розробляють внутрішні фінансові механізми, що сприяють підвищенню результативності роботи компанії.

У результаті комплексного аналізу діяльності страхових компаній України виявлено проблеми, з якими стикаються страховики у повсякденній практиці: економічна та політична нестабільність, низький рівень доходів населення, недосконалість законодавства. Ці недоліки страховики самостійно, без відповідної державної підтримки, подолати не можуть. Іншу групу недоліків становлять ті, які безпосередньо залежать від якості менеджменту страховиків: тарифна політика, управління витратами, вузьконаправлений страховий портфель, неефективна фінансово-інвестиційна політика, низька капіталізованість.

Розвиток страхової компанії залежать від правильно побудованої стратегії страховика. Стратегія страховика є цілеспрямованою політикою діяльності на ринку по забезпеченню максимального рівня рентабельності операцій страховика через виявлення і формування попиту на страхові послуги з боку потенційних і діючих страхувальників і його задоволення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування стратегії компанії досліджували як зарубіжні вчені, такі як Дж. Куін, Ф. Котлер, А. Чандлер, Д. Хасі, І. Ансофф, Г. Мінзберг, Бр. Альстренд, Дж. Лемпел, Н.П. Ніколенко, М. Портер та ін., так і вітчизняні автори: В.Д. Базилевич, І.Л. Морозова, О.Ю. Шматко,

В.М. Немцов, Л.Є. Довгань, Л.І. Рейтман, Т.А. Ротов, А.С. Руденко, Б.Ю. Сербіновський, С.С. Осадець та ін. Позиції авторів щодо формування стратегії у сфері страхування дуже різняться. Більшість зосереджують свою увагу на теорії та практиці здійснення окремих видів страхування, дослідженні стратегії з точки зору фінансової діяльності та формуванні страхових фондів.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. В ході проведеного дослідження зроблено висновок, що стратегія управління страховою компанією в сучасних ринкових умовах пов'язана з бізнес-процесним підходом. Ефективність бізнес-процесів впливає на якість і сервіс компанії, визначає цінність її пропозицій, від чого безпосередньо залежить кількість повернутих клієнтів і кінцевий фінансовий результат. Слід відзначити, що вибір ключових процесів повинен здійснюватися не тільки з позиції поточної ефективності, але і з погляду майбутніх можливостей для її підвищення.

У зв'язку з цим, розробка імітаційної моделі для управління бізнес-процесами та побудови маркетингової стратегії страхової компанії на базі сучасних технологій комп'ютерного моделювання є актуальною проблемою, яка й обумовила вибір теми дослідження, його мету та завдання.

Мета статті є формування маркетингової стратегії страхової компанії на базі розробленого комплексу імітаційних моделей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слово "стратегія" вже давно завоювало популярність серед вчених та практикуючих менеджерів. Існує значна кількість визначень поняття "стратегія". Але, на сьогодні не має єдиного визначення терміну "стратегія". На нашу думку, головне завдання компанії створити для себе унікальну позицію, яка б виділяла її в очах споживачів серед всіх конкурентів.

Формування стратегії страхової компанії можна представити як послідовність наступних кроків:

- аналіз внутрішнього та зовнішнього середовищ;
- визначення цілей компанії;

- розробка головних бізнес-процесів компанії або модернізація існуючих;
- визначення показників ефективності діяльності компанії;
- визначення (корегування) стратегії компанії: план дій по кожному з бізнес процесів або об'єднання окремих планів у єдиний майстер-план (стратегію).

У числі основних елементів аналізу внутрішнього та зовнішнього середовищ страхової компанії виділяються наступні: аналіз страхового ринку, вдосконалення страхового портфеля, забезпечення ефективної фінансової політики, вдосконалення технології страхової діяльності, підвищення кваліфікації персоналу. Цілі та стратегія страхової компанії, на нашу думку, відображаються у її головних бізнес-процесах.

Відповідно до цілей та стратегії компанії розроблено комплекс імітаційних моделей (модельний комплекс) управління діяльністю страхової компанії (рис. 1). За допомогою якого проаналізовано втілення головних бізнес-процесів страхової компанії із визначенням системи показників їх ефективності. Реалізація розробленого модельного комплексу дозволяє: дослідити динаміку розвитку страхової компанії; отримати множину імовірнісних характеристик результатів страхових, перестрахових та інвестиційних операцій; провести оцінку чутливості результатів діяльності страхової компанії до впливу різноманітних стохастичних чинників; здійснити оцінку альтернативних стратегій розвитку страхових операцій та знайти кількісні параметри управлінських рішень; реалізувати прогнози головних характеристик бізнес-процесів на задану часову перспективу.

Рис. 1. Структура модельного комплексу "Управління страховою компанією"

Джерело: Розроблено автором самостійно

Акцент зроблено на моделюванні маркетингової діяльності. Дослідження маркетингової діяльності неможливо здійснювати без аналізу операційної (поточної) та фінансової діяльності. Більш детально розглянемо моделювання бізнес-процесу "Маркетинг".

Маркетинг – це активний процес, направлений на задоволення потреб кінцевого споживача (страхувальника) в умовах конкуренції. Маркетинг можна розглядати як сукупність чинників, що забезпечують залучення клієнтів, завоювання ринку, зростання прибутку страховика [1, 9].

До цих чинників можна віднести: маркетинг як координація діяльності страховика; маркетинг як концепція управління в страховому бізнесі; маркетинг як метод пошуку рішень в страхуванні.

Цілі маркетингової діяльності страховика тісно пов'язані з цілями діяльності самої страхової організації і сприяють їх досягненню [5, 9].

Маркетинг страховика включає такі основні елементи:

- вивчення потенційних страхувальників, аналіз форм і каналів просування страхових послуг від страховика до потенційного клієнта, дослідження продукту (виду страхових послуг);
- надійність страхової компанії (аналіз діяльності страхової компанії);
- вивчення конкурентів, визначення форм і рівня конкуренції;
- аналіз ринку страхової компанії (визначення найбільш ефективних способів просування страхових по-

слуг від страховика до потенційного клієнта, дослідження рекламної діяльності).

З урахуванням викладених елементів маркетингу розробляється загальна стратегія маркетингу страхової компанії, яка здійснюється в межах модельного блоку "Маркетинг"(рис. 2).

Основою побудови даного блоку являється практичний маркетинг, сутністю якого полягає в тому, що центральною фігурою, з точки зору маркетингу стає страхувальник (потенційний клієнт страхової компанії), інтересами і потребами якого в страховому захисті визначається діяльність страховика і його служби маркетингу. Пропонується використання нового комплексного кількісного показника "ймовірність придбання страхового поліса", який відображає схему перетворення потенційного клієнта на реального:

$$\text{Реальні клієнти} = (\text{Потенційні клієнти}) \cdot \left(\begin{matrix} \text{Ймовірність придбання} \\ \text{страхового поліса} \end{matrix} \right) \quad (1)$$

де концептуальна модель показнику "ймовірність придбання страхового поліса" розроблена на основі математичного моделювання структури, а саме, апарату теорії графів – підкласу дерева (рис. 3). Для кожного з елементів моделі показнику "ймовірність придбання страхового поліса" розроблені методи кількісного вимірювання [4, 7]. Загальне значення показника "ймовірність придбання страхового поліса" знаходиться в межах від 0 до 1.

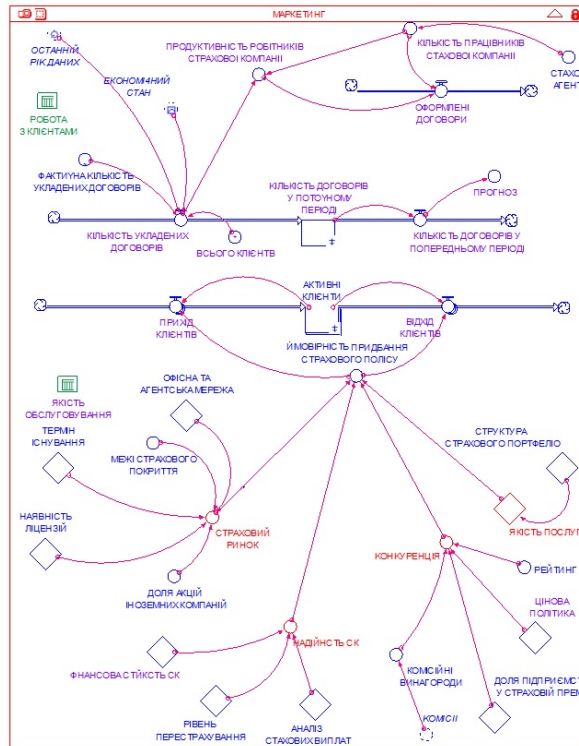

Рис. 2. Структура модельного блоку "Маркетинг"

Джерело: Розроблено автором самостійно

Розрахунок показників блоку "Маркетинг" проводиться за допомогою спеціально розроблених підпрограм засобами системи Ithink. Алгоритмічна основа розроблених модельних блоків – система кінцево-різницевого рівнянь, яка розв'язується за чисельним алгоритмом

інтегрування (за схемою Ейлера або Рунге-Кута). Для відображення логічних зв'язків прийнятним є представлення алгоритмів у вигляді поточкових діаграм за допомогою стандартних об'єктів системної динаміки [8, 10].

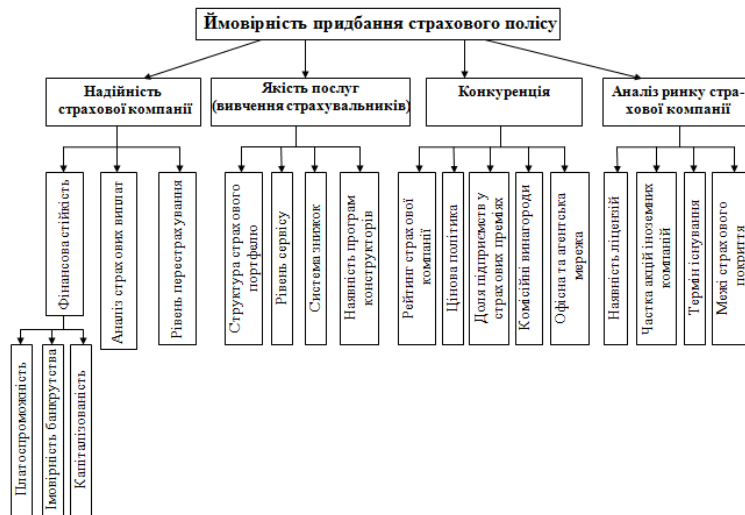

Рис. 3. Структура показнику "ймовірність придбання страхового полісу"

Джерело: Розроблено автором самостійно.

Комплексний показник "ймовірність придбання страхового поліса" розраховується із показників НСК (надійність страхової компанії), ЯП (якість послуг), К (конку-

ренція) та АРСК (аналіз ринку страхової компанії) та коефіцієнтів відносної важливості:

$$\text{ймовірність придбання страхового поліса} = НСК \cdot \delta_1 + ЯП \cdot \delta_2 + К \cdot \delta_3 + АРСК \cdot \delta_4 \tag{2}$$

де коефіцієнти відносної важливості $\delta_1, \delta_2, \delta_3, \delta_4$ оцінюються експертним шляхом так, щоб виконувалась умова $\delta_1 + \delta_2 + \delta_3 + \delta_4 = 1$.

Надійність страхової компанії (НСК) розраховується за наступними трьома показниками:

1. Фінансова стійкість.
2. Аналіз страхових виплат.
3. Рівень перестраховування.

Фінансова стійкість (ФС) – це комплексний показник, який має три складові: платоспроможність, ймовірність банкрутства, капіталізованість [1, 5].

Платоспроможність (CAR). У закордонній страховій практиці для характеристики платоспроможності страховика використовується показник рівня достатності покриття власними коштами (Capital Adequacy Ratio або CAR), який розраховується таким чином [6]:

$$CAR = \frac{F - N}{N}, \quad (3)$$

де F – фактичний рівень платоспроможності; N – нормативний рівень платоспроможності.

Показник CAR в моделі знаходиться в межах від 0 до 1.

Ймовірність банкрутства (ІБ). Для визначення ймовірності банкрутства страхової компанії використовуються моделі ризикового аналізу в фінансах і страхуванні (наприклад, модель Крамера-Лундберга) [11]. Цей показник знаходиться в межах від 0 до 1 (0 – далеко від банкрутства, 1 – банкрутство).

Капіталізованість страхової компанії (КСК). Якщо компанія не дотримується вимог закону України "Про страхування" [2] стосовно створення статутного фонду, то К присвоюємо 0; якщо має статутний фонд, що чітко відповідає законодавству, то К дорівнює 0.1; якщо статутний фонд на 10-20% більше норми – 0.2; якщо на 21-50% більше – 0.4; якщо на 51-70% більше – 0.5, якщо на 71% і більше – 1.

Отже фінансова стійкість (ФС) страхової компанії буде оцінюватись за алгоритмом:

$$ФС = CAR \cdot \delta_{121} + ІБ \cdot \delta_{122} + КСК \cdot \delta_{123}, \quad (4)$$

де коефіцієнти відносної важливості $\delta_{121}, \delta_{122}, \delta_{123}$ оцінюються експертним шляхом так, щоб виконувалась умова $\delta_{121} + \delta_{122} + \delta_{123} = 1$.

Якість послуг (вивчення страхувальників) – ЯП. В рамках цього аналізу визначається структура споживчих переваг, тобто смаки і звички потенційних клієнтів. В рамках аналізу мотивів поведінки страхувальників вивчаються та прогнозуються особливості поведінки потенційних страхувальників на майбутнє. Правильне використання даних, отриманих при вивченні мотивів поведінки страхувальників, дозволяє керівництву страхової компанії адекватно реагувати на ситуацію, що складається на страховому ринку [4, 5].

У моделі для оцінки якості послуг проводиться розрахунок таких показників:

1. Структура страхового портфелю.
2. Рівень сервісу.
3. Система знижок.
4. Наявність програм конструкторів.

Структура страхового портфелю (ССП). Важливим фактором впливу на результати діяльності страховика є якість його страхового портфелю (величина, стійкість, структура) та його тарифна політика [3]. У моделі оцінка страхового портфелю проводиться за розрахунком показника СПП, який визначається сумою двох складових: 1) якщо у структурі страхового портфелю страхування відповідальності та обов'язкові види страхування (у тому числі автотранспорту) складають більше ніж 50%, то – 0.5; якщо менше, то вказати конкретний відсоток у страховому портфелі; 2) якщо страхування майна та необов'язкові види страхування, особисте страхування у стру-

ктурі страхового портфелю більше або дорівнює 40% – 0.5, а якщо менше, то вказати конкретний відсоток.

Рівень сервісу (РС). Наявність цілодобового інформаційного центру (ЦІЦ), який передбачає психологічну підтримку клієнта – це наявність необхідного атрибуту для будь-якої страхової компанії оцінюється в 1 бал, відсутність – 0 [3, 4].

Супроводження клієнта (СК) при настанні страхового випадку передбачає середнє арифметичне таких двох складових: 1) надання допомоги юриста у суді відіграє важливу роль як для клієнта, так і для само компанії, яка може напряму відстоювати свої матеріальні інтереси, якщо таке супроводження здійснюється – 1, якщо відсутнє – 0; 2) підготовку документів для оформлення страхової справи. Цей етап займає великий проміжок часу за умови, якщо клієнт робить це сам. Якщо ж компанія зі своїми налагодженими зв'язками береться до справи, весь процес відбувається значно швидше. Якщо таке супроводження здійснюється – 1, якщо відсутнє – 0.

Отже, рівень сервісу (РС) дорівнює:

$$РС = ЦІЦ \cdot \delta_{221} + СК \cdot \delta_{222}, \quad (5)$$

де коефіцієнти відносної важливості δ_{221} та δ_{222} оцінюються експертним шляхом так, щоб виконувалась умова $\delta_{221} + \delta_{222} = 1$.

Система знижок (СЗ). Якщо присутня гнучка система знижок, то СЗ присвоюється значення 1, якщо ні – 0.

Наявність програм конструкторів (НПК).

Якщо є можливість для клієнта обирати ризики за кожною програмою окремо, а не платити за програму з визначеними для всіх однаковими ризиками, то НПК дорівнює 1, а якщо ні – 0. Така можливість робить продукт більш дешевим та гнучким.

Отже, якість послуг страхової компанії (ЯП) дорівнює:

$$ЯП = ССП \cdot \delta_{21} + РС \cdot \delta_{22} + СК \cdot \delta_{23} + НПК \cdot \delta_{24}, \quad (6)$$

де коефіцієнти відносної важливості $\delta_{21}, \delta_{22}, \delta_{23}, \delta_{24}$ оцінюються експертним шляхом так, щоб виконувалась умова $\delta_{21} + \delta_{22} + \delta_{23} + \delta_{24} = 1$.

Аналіз ринку страхової компанії (АРСК). Страховий ринок – фізична і юридична можливість придбання страхової послуги конкретним страхувальником. Обумовлена наявністю розвиненої інфраструктури страхового сервісу, інформаційним обслуговуванням, гнучкістю ділової стратегії страховика і іншими чинниками [3, 12]. Визначенню цього показника передують:

- глибоке вивчення кон'юнктури страхового ринку;
- сегментація страхового ринку (виділення секторів особистого і майнового страхування);
- гнучке реагування на питання страхувальників;
- інновація (постійне вдосконалення модифікації, пристосування страхових продуктів до вимог ринку).

У моделі визначення цього показника складається з таких етапів:

1. Наявність ліцензій.
2. Частка акцій іноземних компаній.
3. Термін існування страхової компанії.
4. Межі страхового покриття.

Наявність ліцензій (НЛ). Показник НЛ розраховується за формулою [2, 4, 7]:

$$НЛ = \frac{\text{кількість виданих страховій компанії ліцензій}}{\text{загальна сума ліцензованих видів страхування в Україні}} \quad (7)$$

Частка акцій іноземних компаній (ЧАІК). На сьогодні страхові компанії з іноземним капіталом користуються більшим попитом у споживачів. Фінансові показники та корпоративна культура в цих компаніях також вища за

аналогічні у вітчизняних [3, 5]. Показник ЧАІК розраховується за такою схемою: якщо компанія не має іноземних інвестицій – 0; якщо частка іноземних інвестицій

менше ніж 50% – 0,5; якщо 50% і більше, то вказати конкретний відсоток.

$$TCK = \frac{\text{термін існування даної компанії}}{\text{максимальний термін існування страхових компаній в Україні}} \quad (8)$$

Максимальний термін існування страхових компаній в Україні у 2011 році – 20 років.

Межі страхового покриття (МСП) [3]. Якщо межі страхового покриття включають Європу, то МСП дорівнює 1, якщо ні – 0.

Отже, оцінка страхового ринку (СР) даної страхової компанії дорівнює:

$$APCK = НЛ \cdot \delta_{41} + ЧАІН \cdot \delta_{42} + TCK \cdot \delta_{43} + МСП \cdot \delta_{44}, \quad (9)$$

де коефіцієнти відносної важливості $\delta_{41}, \delta_{42}, \delta_{43}, \delta_{44}$ оцінюються експертним шляхом так, щоб виконувалась умова $\delta_{41} + \delta_{42} + \delta_{43} + \delta_{44} = 1$.

Термін існування страхової компанії (ТСК) [4, 12]. Термін існування страхової компанії (ТСК) розраховується за формулою:

У результаті дослідження діяльності страхових компаній та проведених для них імітаційних експериментів отримані оцінки основних чинників маркетингової стратегії для трьох страхових компаній: ПАТ "Європейський страховий альянс", ПАТ "Інвестсервіс", ПАТ "Городская страховая компания", які займаються ризиковими видами страхування (рис. 3).

Із проведених експериментів можна зробити висновок, що найбільша ймовірність придбання страхового поліса стосовно розробленої маркетингової стратегії у компанії "Європейський страховий альянс", на другому місці – "Інвестсервіс", а на третьому – "Городская страховая компания" (табл. 1).

Таблиця 1. Чинники маркетингової стратегії та ймовірність придбання страхового поліса

Страхові компанії	Чинники маркетингової стратегії				Ймовірність придбання страхового поліса
	Надійність страхової компанії	Якість послуг	Конкуренція	Страховий ринок	
Європейський страховий альянс	0,66	0,88	0,52	0,52	0,64
Інвестсервіс	0,60	0,79	0,47	0,46	0,59
Городская страховая компания	0,66	0,65	0,47	0,48	0,56

*Джерело: Розраховано автором самостійно.

По показнику "якість послуг" компанія "Європейський страховий альянс" знаходиться на достатньо високому рівні. Компанії "Інвестсервіс" та "Городская страховая компания" мають дещо нижчий рівень цього показника за рахунок того, що страховий портфель компаній за останні п'ять років більш орієнтований на обов'язкові види страхування (за показниками діяльності 2013 року обов'язкові види страхування у страховому портфелі компанії "Європейський страховий альянс" займають приблизно 16%, "Інвестсервіс" – 73%, у "Городской страховой компании" – 44%).

По показнику "конкуренція" страхова компанія "Європейський страховий альянс" має найбільший показник за рахунок того, що активно співпрацює з підприємствами, тобто велику частину у страхових преміях займають страхові премії, отримані від підприємств. У страхових компаній "Інвестсервіс" та "Городская страховая компания" показник "конкуренція" дещо нижчий, це пояснюється рівнем співпрацювання з підприємствами та тарифною політикою.

Показник "Страховий ринок" найбільший у компанії "Європейський страховий альянс". Це пояснюється високою корпоративною культурою компанії та високим рівнем фінансових показників. Найбільший обсяг страхового ринку (офісна та агентська мережа) серед досліджуваних компаній у страхової компанії "Інвестсервіс" (більше 100 точок продажу). Вона має точки продажу у всіх регіонах України. На другому місці "Європейський страховий альянс" – має свої представництва у 11 регіонах України (на півночі, сході та півдні, не об'єднаними являються центр та захід України). "Городская страховая компания" до 2007 року надавала страхові послуги тільки в південному регіоні України. У даний час компанія активно розвивається, за останні роки значно розширила свою регіональну та агентську мережу рівномірно по всім регіонам України (має представництва у 10 регіонах України, у 2005 році у компанії був тільки один головний офіс у м. Одеса).

Блок маркетингу модельного комплексу управління діяльністю страховою компанією дозволяє провести до-

слідження ринку страхових послуг, зіставлення результатів діяльності страхової компанії, аналіз чинників, що безпосередньо впливають на результати діяльності, ефективного планування і управління страховою компанією.

Для удосконалення розробленої моделі планується задіяти три основні методи моделювання (системну динаміку, дискретно-подієвий і агентний підходи) з використанням провідного пакету імітаційного моделювання AnyLogic [13].

Модель ланцюжка страхових відшкодувань планується побудувати за допомогою дискретно-подієвого підходу з використанням об'єктів бібліотеки AnyLogic Enterprise Library. Ланцюжок відшкодувань реалізує стаціонарну політику страхових фондів.

Модель споживчого ринку є агентною, де кожен окремий споживач заданий агентом.

Логіка прийняття рішень страховиком включає системно-динамічну частину, що моделює динамічну зміну зацікавленості споживача в страховому продукті, а також діаграму станів, що моделює дискретні рішення, що приймаються споживачем. Страхувальники, що користуються страховим продуктом, поширюють про нього позитивні відгуки, посилаючи повідомлення іншим споживачам страхової послуги.

Висновки. Розроблена в ході дослідження модель маркетингу пропонує вирішення однієї з головних задач страховика – можливості придбання страхового поліса компанією потенційними страхувальниками. Ця задача являється завжди актуальною для керівництва в поточний момент часу в динаміці. Виділені функції, що входять до моделі маркетингової діяльності, відображають один з напрямів маркетингової діяльності страхових компаній, які займаються страхуванням, іншим, ніж страхування життя. Оцінка діяльності страховика у вигляді коефіцієнту "ймовірності придбання страхового поліса" може бути корисною не тільки для страховика, а і для страхувальників, оскільки не всі страхувальники – юридичні і фізичні особи – мають можливість і в змозі оцінити надійність страхових організацій, використовуючи і аналізуючи їх звітні дані.

Список використаних джерел

1. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій: навч. посіб. / О.О. Гаманкова О.О. – К.: КНЕУ, 2007. – 328 с.
2. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про страхування" від 7 липня 2005 р. №2774-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>.
3. Інтернет-журнал о страховании "Фориншурер" [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com>.
4. Никоненко С.В. Моделювання процесу управління соціальним капіталом страхових компаній / С.В. Никоненко // ВІСНІК "ПЗУ Україна страхування життя". – 2010. – С. 7-10.
5. Осадець С.С. Страхування / С.С. Осадець. – [видання 3-тє, перероб. і доп.]. – К.: КНЕУ, 2006. – 599 с.
6. Орланюк-Малицкая Л.А. Платежеспособность страховой организации / Л.А. Орланюк-Малицкая. – М.: Анкил, 1994. – 152 с.
7. Сергеева Л.Н. Оценка социального капитала как потенциала повышения эффективности деятельности коммерческого банка / Л.Н. Сер-

геева // Модели управления в рыночной экономике: сб. научн. трудов. – Донецк: ДонНУ, 2006. – Т. 2. Спец. выпуск. – С. 184–189.

8. Соколовська З.М., Клепікова О.А. Комп'ютерне моделювання складних економічних систем: [монографія] / З.М. Соколовська, О.А. Клепікова – Одеса: Астропринт, 2011. – 512 с.
9. Шахов В.В. Страхование: учебник для вузов / В.В. Шахов. – М.: ЮНИТИ, 2003. – 311 с.
10. Цисарь И.Ф. Моделирование экономики в Ithink_Stella. Кризисы, налоги, информация, банки. – М.: "Изд-во ДИАЛОГ_МИФИ", 2009. – 224 с.
11. Melnikov A. V. Risk analysis in finance and insurance. Champin&Hall/CRC, 2004. – 253 p.
12. Офіційний сайт Держжомфінпослуг [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>.
13. Офіційний сайт AnyLogic [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.anylogic.ru/>.

Надійшла до редакції 01.08.13

О. Клепікова, канд. екон. наук, доц.
Одесский национальный политехнический университет, Одесса

МОДЕЛИРОВАНИЕ МАРКЕТИНГОВОЙ СТРАТЕГИИ СТРАХОВОЙ КОМПАНИИ

Статья посвящена вопросам разработки маркетинговой стратегии страховой компании с использованием основных средств математического моделирования структуры. Разработан алгоритм расчета коэффициента «вероятность приобретения страхового полиса», который аккумулирует влияние факторов, связанных с особенностью предоставления страховых услуг и финансовой деятельностью страховой компании.

Ключевые слова: страховая компания, маркетинг, стратегия, теория графов, имитационное моделирование.

O. Klepikova, PhD in Economics, Associate Professor
Odessa National Polytechnic University, Odessa

SIMULATION OF THE INSURANCE COMPANY'S MARKETING STRATEGY

The article is devoted the development of marketing strategy of the insurance company with using of mathematical modeling of structures. The algorithm was developed for calculating the coefficient of "probability of insurance policy acquisition" which accumulates the influence of factors related to the feature of providing insurance services and financial activities of the insurance company.

Keywords: insurance company, marketing, strategy, graph theory, computer simulation.

JEL M 210
УДК [657.2+336.22]:504.05

Т. Мурована, канд. екон. наук, асист.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЗА ПОДАТКАМИ І ЗБОРАМИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Досліджено основні проблеми організації бухгалтерського обліку зобов'язань за податками і зборами в сучасних складних економічних та екологічних умовах. Розроблено заходи щодо покращення відображення податкових розрахунків, екологічного податку та інших екологічних зобов'язань у бухгалтерському обліку, податковій та фінансовій звітності для спрощення облікового процесу, поліпшення організації підприємницької діяльності та забезпечення реалізації політики екологічної збалансованості.

Ключові слова: екологічна політика; бухгалтерський облік; зобов'язання; податки; збори.

Охорона навколишнього середовища, збереження, раціональне використання природних ресурсів, екологічний контроль набувають все більшого значення і пріоритетності в зовнішній і внутрішній політиці більшості країн світу, у тому числі й в Україні. У 2011 році показник річного обсягу інвестування в еколого-економічні проекти становив 302 млрд. дол., у 2012 році – 269 млрд. дол. [1, с. 12]. Незважаючи на незначне скорочення обсягу "зелених" інвестицій у 2012 р. порівняно із 2011 р., а саме на 11 %, питання "зеленого" інвестування залишаються вкрай важливими. Крім того, інвестування в охорону навколишнього середовища залишається важливою складовою державної еколого-економічної політики країн світу. Інструменти "зеленої" економіки у країнах світу використовуються не лише на рівні державного регулювання у частині розробки стратегій розвитку та заходів щодо їх реалізації, але й на рівні підприємств при формуванні систем екологічного менеджменту та прийнятті управлінських рішень. Формування та розвиток ефективних систем екологічного менеджменту й аудиту неможливі без створення належної інформаційної бази, основою якої на рівні підприємств є система бухгалтерського обліку та звітності.

Дослідженням питань обліку розрахунків за податками і зборами займалося багато видатних вітчизняних науковців, зокрема, це: В.Д. Базилевич, М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, Н.І. Гура, І.К. Дрозд, Ю.А. Кузьмінський, Г.І. Купалова, Л.Г. Ловінська, В.М. Мельник, В.Г. Швець та ін. Серед іноземних вчених варто виокремити таких: Д.Л. Волкова, Р.Г. Каспіню, М.Р. Метьюса, Б.Е. Нідлза, Н.М. Парасоцьку, С.Н. Поленову, Е.С. Хендріксена та ін. Вони розробили методологічні та організаційні засади бухгалтерського обліку, фінансової звітності розрахунків за податками і зборами, а також контролю виконання зобов'язань підприємствами.

Однак залишається ще багато питань організаційного характеру, які потребують подальшого дослідження. Це стосується аналізу сучасного стану організації обліку та звітності на підприємствах "зеленого" бізнесу з метою покращення здійснення операцій з оподаткування. Потребує уточнення також порядок складання робочого плану рахунків та формування субрахунків з відображення інформації про податки та збори з урахуванням особливостей екологічного підприємництва. Останнім часом трапляються випадки неузгодженості термінів внесення змін та доповнень до податкової зві-

тності. З метою вирішення зазначених вище проблем необхідно внести доповнення до податкового та іншого законодавства у частині регулювання порядку заповнення та подання звітності.

Метою статті є удосконалення організаційно-практичних засад бухгалтерського обліку зобов'язань за податками і зборами для створення прозорої та ефективної інформаційної бази з охорони довкілля та реалізації екологічної політики в Україні.

Для досягнення мети ставляться наступні завдання:

- визначення слабких сторін нормативно-правового регулювання обліку екологічних зобов'язань на підприємствах "зеленого" бізнесу;
- розробка заходів з удосконалення організаційних засад обліку розрахунків з бюджетом;
- уточнення методики складання та порядку подання податкової звітності вітчизняними підприємствами.

Екологічно орієнтовані бухгалтерський облік та звітність активно розвиваються та впроваджуються в Україні та світі. Питаннями розвитку методології обліку та оподаткування природокористування займаються такі організації: Світовий банк, Організація Об'єднаних Націй, Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, та ін. Важливе значення у сприянні широкому застосуванню принципів "зеленого" обліку, звітності та оподаткування належить професійним бухгалтерським об'єднанням: Міжнародна федерація бухгалтерів (IFAC), Асоціація дипломованих присяжних бухгалтерів (ACCA), Інститут присяжних бухгалтерів в галузі управління обліку (CIMA) та ін.

В Україні реалізується ряд загальнодержавних програм, в яких значне місце відводиться реалізації екологічної політики, екологічно свідомої підприємницької діяльності, розробці та впровадженню нових підходів у бухгалтерському обліку та оподаткуванні, формуванню інформаційного забезпечення екологічної діяльності підприємств. Це Програма економічних реформ на 2010-2014 рр., Національний план дій з охорони навколишнього середовища України на 2011-2015 рр., Стратегія застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні, міжнародні, національні цільові екологічні програми та ін.

Незважаючи на існування великої кількості міжнародних організацій та нормативно-правової бази з питань охорони довкілля, вітчизняні підприємства віддають перевагу більш економному споживанню наявних ресурсів, впровадженню енергоощадних технологій, повторній переробці відходів виробництва у сировину та матеріали на протигагу реалізації кардинальних заходів для збереження екології України, наприклад, інвестування у впровадження альтернативних джерел енергії, виробництво екологічно безпечних товарів та послуг тощо. Причиною цього, в першу чергу, стали відсутність дієвих інструментів державної підтримки та ефективних податкових стимулів для розвитку екологічного підприємництва, заходів з підвищення екологічної свідомості та культури населення. Із прийняттям у 2010 році Податкового кодексу України, реалізовано ряд заходів щодо сприяння розвитку екологічного підприємництва в Україні. Зокрема, тимчасово, до 1 січня 2019 року, звільнено від ПДВ операції з імпорту техніки та обладнання, що застосовується під час модернізації підприємств з виробництва біопалива [2]. Крім того, підвищено вимоги до справляння екологічного податку, що сприяло зменшенню викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти, дотриманню правил утилізації відходів підприємствами – найбільшими забруднювачами навколишнього природного середовища.

В той же час, незважаючи на існуючі переваги у розвитку екологічного підприємництва в Україні, зали-

шається багато прогалин у нормативно-правовій базі, що значно ускладнює ведення бізнесу в нашій країні. Зокрема, це стосується Закону України "Про електроенергетику" [3]. Значною перевагою закону стало впровадження "зеленого" тарифу, що дозволило уніфікувати положення законодавства з охорони навколишнього природного середовища в Україні та світі, а також вивести Україну на якісно новий рівень та посилити позиції вітчизняних підприємств на міжнародних ринках. З іншої сторони, в законодавстві відсутня інформація про джерела фінансування "зелених" тарифів, що ускладнює процес відшкодування коштів енергогенеруючим підприємствам та організаціям. З метою вирішення зазначених проблем необхідно посилити державне регулювання ведення "зеленого" бізнесу в Україні та усунути існуючі недоліки у сфері використання екологічно безпечних технологій та організації діяльності підприємств, задіяних в сфері екологічного підприємництва.

Організаційні підходи до обліку та звітності визначаються у положеннях облікової політики підприємства, яка містить детальну інформацію щодо основоположних засад бухгалтерського обліку в Україні та визначення обов'язків облікового персоналу. У Росії в такому обліковому документі має обов'язково визначатися метод нарахування доходів та витрат (касовий метод або метод нарахувань). На відміну від російської облікової практики, українським податковим законодавством визначено, що доходи необхідно нараховувати в момент їх появи та незалежно від факту перерахування грошових коштів. Тому не доцільно прописувати такі питання в обліковій політиці підприємств, оскільки існує єдина точна зору щодо бухгалтерського обліку та звітності, що визначена нормативно-правовими актами з проблем оподаткування. Проте важливо визначити поріг істотності для податкової заборгованості, метод нарахування амортизації на підприємствах "зеленого" бізнесу, перелік господарських операцій, що звільняються від оподаткування, або підлягають під спеціальні режими оподаткування, а також інформацію щодо податкових пільг, які застосовуються підприємствами, задіяних у сфері екологічного підприємництва. Це стає можливо на основі розробленого Положення облікової політики для таких підприємств.

Перш за все, необхідно визначити поріг суттєвості для зобов'язань підприємств за податками і зборами. Відповідно до вітчизняного законодавства поріг суттєвості може встановлюватися підприємством самостійно, враховуючи умови діяльності, в абсолютних та відносних показниках. Залежно від періоду часу у підприємства виникають різні обсяги діяльності та господарських операцій, а від цього залежить обсяг податкових зобов'язань. Тому вважаємо доцільним визначити поріг суттєвості у відносних показниках, оскільки він дозволить характеризувати частку несуттєвої інформації у загальній сукупності, зокрема щодо зобов'язань за податками і зборами. Крім того, такий показник має бути меншим за межу суттєвості, визначеної для інших об'єктів активів, зобов'язань, капіталу. Це пояснюється важливістю податкових розрахунків у господарській діяльності та посиленням контролем державних податкових органів за сплатою податків та зборів до державного бюджету.

Для спрощення облікового процесу необхідно списувати суми заборгованості підприємств "зеленого" бізнесу, якщо вони не перевищують межу суттєвості, визначену положеннями облікової політики для підприємств галузі. Це дозволить полегшити ведення облікових регістрів щодо зобов'язань за податками і зборами підприємств. Приклад списання залишків податкових зобов'язань наведено у табл. 1 на основі господарських операцій BAT "Organic Food Production", м. Київ у 2013 р.